

Valóságos könyvtár – könyvtári valóság. Könyvtár- és információtudományi tanulmányok 2018. Szerk. Kiszl Péter, Csík Tibor. Budapest, ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet. 2018. 181–189.

SELF-PUBLISHING

A KÖNYV-ÖNMENEDZSELÉS IRODALMI ÉS KIADÓI MODELLJÉRŐL

KEREKES PÁL

ELTE BTK KITI, címzetes egyetemi docens

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓ

A self-publishing egy új kiadói modell. Nevezik független kiadásnak is. Lényege, hogy a szerző maga menedzseli a könyv megjelenését, majd a későbbiekben a forgalmazását. Ez lehet ingyenes, de lehet beárazott termék is. Amennyiben a kiadvány árusításra kerül, a szerző számára előnyös, hogy jóval nagyobb jutalékot kap a könyve után, mint a hagyományos kiadói rendszerben. A könyv egy self-publishingre szakosodott portálra tölthető fel. Magyarországon a Publio Kiadó a self-publishing portál.

Jelen tanulmánynak nem célja a self-publishing (saját kiadás, szerzői kiadás) kategorizáló értékelése, különösen nem ajánló jellegű fejtegetése. Az írás nem elemzi a self-publishing üzleti vonatkozásait és nem foglal állást a független publikálást kísérő irodalomszemléleti, illetve kultúrpolitikai problémafelvetésekről sem. A következő fejezetek szándéka az, hogy megismertesse a self-publishing jelenséget, amely döntően kötődik az e-könyv médiumhoz, valamint a digitális könyvkiadás – nyomtatott környezetből származó – új szolgáltatásaihoz.

A szinte követhetetlen gyorsaságban és mennyiségben alakuló e-book portálok – feltételezve a kulturális motivációt – azt látszanak bizonyítani: az üzleti és könyvfilozófiai merevség, a kiadói print strukturáltság – több elemében – elveszti létalapját a számítógépes literatúra-környezetben. Tapasztalathoz és tudásalkotási potenciálhoz gyorsabban lehet jutni, mint valaha. Az elektronikus felületek korlátlanok, befogadják és szolgáltatják a művészi alkotások minden formáját, köztük a legegyszerűbben prezentálható szöveges munkákat. Az ellenőrizetlenül ömlesztett fájl massa kritikusi azonban – kár megelőzés vagy utólagos kármentés forrongásával – joggal állapítják meg: a megosztás médiakultúrájában nem pontosan meghatározottak a szerepek és felelőségek. Hamarjában bárki lehet közlő – blog, szöveg- és fotómegosztó oldalak, mozgósító posztok –, és az is igaz: bárki lehet olvasó, ha nem is volt eddig a betűk nyújtotta tény- és érzelmi információkhoz szokva. Az univerzum „dokuverzumra”¹ manifestálódik, a szövegek pluralisztikus szövevényében stílust és kapcsolódási pontokat találhatnak a közlés hagyományos mintáit nem gyakorlati szinten ismerő témafelderzők, élményiniciátorok is.

A self-publishing egy lehetőség, amelynek tanulmányozására – mérete és gyors terjedése miatt – világszerte nagy figyelmet fordítanak irodalmi, kiadói, üzleti szinten, valamint tudományos publikációs szempontból. Összefoglalásom megkísérli bemutatni a sokszor ellentmondásosan rokonított publikációs technikák – magánkiadás, self-publishing – különbözőségét és közös vonásait is.

Self-publishing, független publikálás

Mit hordoz az a kifejezés: szerzői kiadás? Van-e már kialakult magyar fogalomrendszer a self-publishing aktivitás ismérveire? Hogyan értelmezhető: független és szabad publikálás? A Gutenberg-korszak helyett már a „Google-tenberg” intelligencia idejét éljük? Mindezek a felvetések mögött ott húzódik a megkerülhetetlen alapkérdés: felválthatja-e az önmenedzselésű elektronikus könyv a hagyományos nyomtatott kiadványok bibliopola rendszerét? A válasz – ellentétben sok függőben maradó informatikai kérdésfelvetéssel – ez esetben egyértelmű nem. A számítástechnika térnyerése következtében kibontakozó textuális átalakulás nem gyengíti, hanem megerősíti azt az elméleti állítást és napi tapasztalatot, hogy a digitális könyv és más elektronikus könyv-származékok, beleértve a szöveg dominanciájú tartalom-hibrideket is, csak az évezredes könyvkultúra összefüggésrendszerében értelmezhetők. Ez a megközelítés azonban nem zárja ki, hogy érzékeljük, és vizsgálat tárgyává tegyük: az elektronikus szövegalkotásokban kétségtelenül kialakultak olyan gyökeresen új literatúra elemek, amelyek elemzése szükséges és elmaradhatatlan. Még akkor is igaz ez, ha nyilvánvaló: az értelmes eredménnyel kecsegtető analízis csak több bölcsészeti tudományterület együttműködésében valósítható meg, tekintve az e-könyv térség elágazó problémaköreit. Egyáltalán, informatikai vagy könyvészeti projekt az elektronikus betűtartományok problémáinak vizsgálata? Karakterek, kijelzőfelbontások, chip-teljesítmények laboratóriumi vizsgálata visz közelebb az e-könyv kultúra megértéséhez, vagy a szövegtetek papírra feszített változatainak, esetleg digitális verzióinak boncolgatása? Biztató, hogy alapozó vizsgálatok tárgya már ma is az az ismeretlen vagy annak hitt hermeneutikai zóna, amelyben a mű és az olvasó kapcsolatát az elektronikus text befogadása körüli problémák jellemzik.

A kibontakozó e-book kultúra bővíti, gazdagítja az irodalmi megjelenés lehetőségeit. Az írás köztevékenységgé fejlődött. Akinek van közölnivalója és képes is azt megformálni, módot teremthet a megjelenésre. Rendelkezésre állnak a blogok, fórumok, weboldalak. Szabad a pálya az intézményesített tereken is. A professzionális kereskedelmi és terjesztői hálózatokon lehetőséget nyújt a közzétételre a szerzői kiadás, a self-publishing, a független publikálás. Nincs gátja formailag, technikailag a médiatizált gondolatközlésnek. És eszmeileg, etikailag? Kommunikációs dilemmaként kell kezelni az írószobák szövegmanufaktúráin túllépő tömeges text-termelést, vagy irodalomelméleti vonatkozású vizsgálatok is szükségessé válhatnak? A könyvszerzőség kevesek monopóliumából sokak megnyilatkozási formája lett. Ez az informatikai fejlemény nyelvi, esztétikai, irodalmi keretrendszerek változását is jelentheti.

Az irodalom laikus művelői

A self-publishing az elektronikus könyvkultúra – noha bőven vannak előzményei a print korszakból – új jelensége. Ebben az informatikai konstrukcióban a szerző maga tölti fel művét egy könyvtárházba, és egyedül dönt a mű további sorsáról. Szándékainak és ízlésének megfelelően határozza meg az árat, a kiadás lokalizációját (Magyarországon vagy más globális portálokon is árulják-e), a mű formai jegyeinek főbb elemeit. Egész konkrétan kimondható, hogy a publikálásra szánt művet közvetlenül az író juttathatja el az érdeklődőknek. Ez is a neve az új könyvmozgalomnak: független kiadás, vagy más oldalról nézve: független szerző. A független ez esetben természetesen nem a tartalomra vonatkozik, hanem a megjelentetés szisztémájára. A szöveg elektronikus változatából könnyen készíthető nyilvánosság számára is elérhetővé applikált írásmű. Hamar felismerték ezt az igényt és lehetőséget a globális könyv-vállalkozások és megteremtették a self-publishing közlési és művelési modellt.

Az elektronikusan prezentált irodalom számos új alkotórészének a self-publishinget érintő fő hipotézise nem más, mint az a már többször megállapított e-szöveg jellemző: az elektronikus közegben – részben vagy az egész felé haladva – feloldódnak az irodalmi funkciók közötti hagyományos határok. Az olvasó gyakran más szerepkörben, egyenesen a szerzőében találja magát. Az írónak alárendelt logikájú, analóg tartalom-feldolgozás helyébe a digitális kiterjedésű, hipertextes vezetettség lép. Az elágazások nem uralhatók, az olvasó maga rajzolja a megértés-térképeket. Az eltévedés esélye jelen van (csakúgy – ez aligha tagadható, de történelmileg elfogadottá szelídült módon –, mint a más csapdákat rejtő, hierarchikus felépítésű művekben).

Mark Coker, a legnagyobb self-publishing portál életre hívója és máig üzemeltetője, így fogalmazza meg a self-publishing auktor motivációját: „*A könyvsiker nem mérhető kizárólag pénzzel. Amint az első olvasó felfedezte a könyved, már kivetted a részed a világ átalakításából. És ez csak a kezdet!*”² (Kerekes Pál fordítása) Az iniciátor Mark Coker iránymutatásából is kitetszik, hogy a self-publishing elsősorban mint örömirás faktor üt rést a hagyományos kiadói rendszerekben. A tartalmi minőség, a stílusbiztonság mellett más ismérvek is, például családi felkérés, a szerző életében bekövetkezett változás inspirálhatnak és nyilvánosan elérhetővé tehetnek – egyéni vagy társadalmi költségek nélkül – egy írásművet. Talán ez lehet a self-publishingban rejlő egyik legnagyobb bölcsészeti innováció.

Az író, a szerző, az alkotó megszokott és elfogadott funkcionálitása mellett színre lépnek a self-publishing kultúrkörben a nem professzionális közreműködők, olyan irodalombárátok, jó értelemben vett amatőrök, laikusok, akik nem minden esetben törekszenek az eredetiségre, vagy a rendkívülire. Megelégszenek a leírással, élményközléssel, egy várhatóan szűk érdeklődésre számot tartó, de adott körben mégis fontos témafeldolgozással.

A self-publishing és a szerzői kiadás különbsége

A self-publishing előzményének tekinthető szerzői kiadás nem új jelenség a könyv világában. Ez a médiatori konstrukció csak az utóbbi évtizedekben kapott vállveregető, le-kicsinyló árnyalatot. Nagy költőink, íróink kétszáz évvel ezelőtt – pénzügyi kényszerből, minden melléközöngye nélkül – előfizetőket kerestek könyvterveikhez. Magyarországon és szerte Európában az volt a gyakorlat, hogy az író maga menedzselte a nevével jelzett kiadványt. Annak idején a legkiválóbbaknak is kényszerű előfizetési felhívásokat kellett fogalmazniuk műveik kiadása érdekében. Szponzoráció felkutatása céljából tengernyi leveleztek, hiszen a kulturális támogatás – mint a könyvkiadás anyagi bázisfeltétele – ki-eszközlése többnyire a szerzőre maradt. „... *főhajtvá könyörögvén Excellenciádnak, hogy azt hatalmas szárnyai alá venni s a világra leendő kijöbetésére felsegélteni méltóztassa*” – írja *Széchenyi Ferencnek Csokonai*, egy könyvtervéhez támogatást kérve.³ De a XX. században sem volt ritka a szerzői kiadói kezdeményezés. Tanulságos leveleket lehet ebben a témában olvasni *Tevan Andor* hátramaradt irattárában.⁴ Kiderül, hogy ma méltán klasszikusoknak tekintett írók milyen nehezen szereztek támogatót – ha szereztek egyáltalán – kezdő műveik kiadására. Látható, hogy *Déry Tibor*, *Juhász Gyula*, *Kassák Lajos* és még sok más kiváló szerző nem talált más utat, mint a szerzői utánajárást és anyagi kockázatot. Folyamatosan kértek nyomdai ajánlatot magánkiadású könyvterveikhez.

A self-publishing és a magánkiadás (szerzői kiadás, vanity press) közötti különbségek a következőkben foglalhatók össze:

- magánkiadás esetén a könyv átmegegy minden jellemző kiadói munkaműveleten (lektorálás, korrektúra, könyvtervezés, címlap, tipografizálás), ám a szerző költségére és anyagi kockázatára;
- a self-publishing formációban a szerző maga (vagy előzetesen megbíz egy szakembert részfeladatokra, pl. címlap készítése) végez minden publikációs műveletet, a szöveggondozást is beleértve, és maga tölti fel a művét egy self-publishingra szakosodott portálra (Smashwords, Creativ Space, Lulu, Bookbaby, magyar: Publio), vagy globális könyvkiadók self-publishing felületére (Amazon, Kobo);
- magánkiadás esetén a mű a könyvkereskedői, terjesztői rendszeren át kerül értékesítésre, a marketinget a kiadó és a terjesztő-kereskedő végzi;
- self-publishing konstrukcióban a self-publishing portál forgalmazza (bevonva minél több e-könyv áruházat hazai és nemzetközi szinten) a művet, de nem nyújt marketing támogatást. Ezt a szerző maga végzi, a saját kreativitása alapján, pénzügyi lehetőségei tükrében;
- self-publishing esetén alapkövetelmény a befogadó portál részéről a nemzetköziség: tehát a szerző művét a hazai e-könyv áruházakon kívül az iTunes, a Google Play, Kobo, és más globális portálokon is terjeszti eredeti nyelven (ez nem mindig magyar).

Könyvkeletkezési modell

Hogyan működik a self-publishing a gyakorlatban? A self-publishing – ugyan a szerzői kiadás előzményre tekint vissza – döntően más konstrukció. Az alapvető különbség, hogy a szerző válik teljes egészében a mű szellemi és formai kivitelének felelőssévé. Kiadói, azaz könyvszakmai kontroll nélkül jelenik meg a mű. A szerző azonban nemcsak a megírásért felel, hanem a könyv utóéletéért is. Az ő készítetése és aktivitása kell ahhoz, hogy a műve ismertté váljon. Ehhez általában a közösségi internetoldalakat veszik igénybe. A blogírás alapkövetelmény. Mivel a szerző az egész folyamatot kézben tartja, a megírástól az eladásig, a self-publishing kifejezés helyett előbb és valóságosabb lenne az önmenedzselésű könyvkiadás fogalma.

Az egyszerűség kedvéért azonban még maradva a self-publishing meghatározásnál, a legfontosabb kérdés nyilvánvalóan az, hogy a gyakorlatban miképp is működik ez a konstrukció? Lényegi elemei a következők:

- Létrejön és működik egy self-publishing portál, amely felületet biztosít a szerzők számára műveik feltöltésére. Ez a portál gondoskodik a művek konverziójáról. (Általában Word-ben kell feltölteni, ezt alakítják át ePub-ra, Mobi-ra, és más formátumokra.) A portál minden alapszolgáltatása a szerző részére ingyenes.
- A szerző rendelkezik olyan informatikai jártassággal, hogy képes feltölteni a szöveget és a címlapot, valamint az opcionális tartozékokat: tartalmi ismertető, műfaji meghatározás, blog és webcímek megadása. A legalapvetőbb számítástechnikai használati ismeretek elegendőek, különben nem is működne a konstrukció.
- A self-publishing portál biztosítja a szerzőnek a könyveladások forgalmi adatainak napi szintű követését úgynevezett szerzői oldal segítségével.
- A self-publishing portál végzi az eladást, a back-office feladatokat.
- A szerző a könyvkiadásban szokásos 8–15%-os szerzői jutalék helyett jóval nagyobb mértékű, legalább 60–70%-os részesedést kap a bevételből.

Az összes nagy globális könyvforgalmazó működtet self-publishing szekciót. A legismertebbek: Amazon: Kindle Direct Publishing (<https://kdp.amazon.com>), Barnes & Noble: Pub it!, újabban: Nook Press (<https://www.nookpress.com>), Kobo: Writing Life (<http://www.kobo.com/writinglife>).

A self-publishing elterjedését, és mint elfogadott könyvnyilvánossági műfajnak elfogadottságát jelzi, hogy a legnagyobb tekintélyű ingyenes e-book adatbázis, a Gutenberg Project is külön self-publishing szekciót hozott létre.⁵

Magyarországon is jelen van a self-publishing a nagy szabad (free) könyvállományokban. Az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) keretében működő Magyar Elektronikus Könyvtár⁶ (MEK) is befogad kortárs szerzőktől alkotásokat. Nem változtat a szövegen, nem végez a beadott írásokon hagyományos kiadói tevékenységet, tehát a szöveget változatlan formában adja közre. A megkeresés is szerzői oldalról érkezik, ennyiben is kapcsolódik a self-publishing modellhez. A self-publishing erejét mutatja,

hogy jelenleg is a naplózott letöltések alapján az első ötben (2015. február) két élő szerző műve áll. Mindkét könyv hónapok óta az élen van, voltak hosszú időszakok, mikor az első két helyet töltötték be.⁷ A MEK sikerlista oldalán folyamatosan követhető a legnépszerűbb könyvek tabellája. Sok meglepetés érheti az elemzőt, ha folyamatosan nyomon követi: a napi három-négyezer egyedi látogató – ilyen értelemben az ország legnagyobb könyvtára – milyen évszakban, milyen napszakban, milyen címeket böngész, majd tölt le (napi több százszáz oldal mennyiségben). Ha még ezt összeveti globális közcélú portálok (Gutenberg project, Europeana) látogatottsági adataival, karakteres könyv-viszony attitűdöket értelmezhet. Több megyei könyvtár is külön virtuális polcot nyújt helyi szerzőknek, legyen az szépirodalom vagy szakmunka. Itt fel is tüntetik: „A szerzőtől kapott példány alapján”. A szolnoki Verseggy Ferenc Könyvtár Verseggy Ferenc Elektronikus Könyvtára egy tanulmányozható példa.⁸

Smashwords, a self-publishing csúcs portálja

A legnagyobb önálló self-publishing portál, tulajdonképp a self-publishing első sikeres oldala a Smashwords. Mark Coker, a cég alapítója és működtetője így számol be a cég alakulásáról a 2012. év végén⁹: „A Smashwords-öt 1998-ban alapítottam azért, hogy változtassak a könyvek kiadásán, terjesztésén, forgalmazásán. Láttam, hogy a tradicionális könyvkiadás a szakadékok szélére jutott. A kiadók – érdektelenségből, hajlandóság híján – képtelenné váltak esélyt adni az íróknak a megjelenésre. Mára a Smashwords a független szerzők és kiadók legnagyobb könyv-forgalmazója lett az egész világon. A Smashword alapfogdolata egyszerű: létrehozni egy olyan szabad self-publishing platformot, ahol a szerzők nem kockáztatnak a megjelenéssel. Minden írónak meg akartam adni a szabadságot a nyilvánosság eléréséhez, és minden olvasónak, hogy szabadon választhasson a művek között.” (Kerekes Pál fordítása)

A talán kissé túlzó megfogalmazás sokkal komolyabbá válik, ha megismerkedünk a számokkal.¹⁰

- 2017-ben, egy év alatt 34 900 új művet töltöttek fel a világ minden tájáról. (A feltöltésnek nincs nyelvi korlátja, tehát magyarul is lehet publikálni.)
- 2017 decemberében a feltöltött művek száma: 472 100. A számláló jelenlegi állása szerint (2017. január 30.) 16 870 977 335 szóból áll a könyvállomány.
- Akadt olyan év (2012), amikor a művek számának gyarapodása elérte a százszázat.
- A szerzők száma összesen: 133 175, a 2017. évi növekedés: nagyságrendileg 8000 szerző.
- Érdekességgé válhat megállapítható, hogy arányaiban a szerzők száma nem növekszik olyan gyorsan, mint a művek száma. Ebből az következik, hogy egyes szerzők egyre több könyvet publikálnak.

Mark Coker megadja rövid tömondatokban a self-publishing sikerének magyarázatát is:

1. A független szerzők egyre profibbak lesznek, tanulnak.

2. A szerzők írnak, mert látják, hogy érdemes, lesz megjelenés.
3. A kereskedők szívesen fogadják a self-publishing könyveket.
4. A self-publishing olcsó mindkét szereplőnek: a szerzőnek és az olvasónak.
5. Az olvasás a képernyőre vonul, kellene az új művek.
6. A self-publishing globális. Nincsenek határok.
7. A self-publishingről lekerült a minőség-gyengeség stigmája.

Természetesen vannak ellenzői is a self-publishing kiadásnak és terjesztésnek. A legfőbb kifogások a következők:

- Nem ellenőrzött nyelvi minőségű könyvek tömegében való megjelentetése káros a kultúrára, művelődésre.
- Írók, szerzők felbuztatása nem megalapozott karrier-álmokat ébreszthet.
- Gyakoriak a másolások, hamisítások, szöveg-összevágások, dűl az epigonizmus.
- Írói szenvedélybetegség kialakulhat, fellép a publikációs kényszer.

A Smashwords mellett több más self-publishing portál működik, a legismertebbek: Lulu (www.lulu.com), Bookbaby (www.bookbaby.com).

Egyéb kiadók, magyar portál

Magyarországon az első és mindmáig egyetlen self-publishing portál a *Publio*.¹¹ Könyvei a saját könyvtárházán kívül elérhetők a legnagyobb magyar könyves plázákon. A 2011-ben indult kiadói portálon és könyvplázán¹² a kézirat leadásának napjáig (2018. január 30), 1871 könyvet töltöttek fel. A regisztrált szerzők száma 2730. Ez az adat tényszerűségében és tendenciájában különbözik a globális portál, a Smashwords kimutatásaitól. Itthon egy szerzőre még egy könyv sem jut, míg a Smashwordsnál egy szerzőre három átlagosan. Ezek a számok sokat mondanak és értelmezhetők, de nem feladata az elemzése ennek a tanulmánynak. A Facebook oldal lájkolóinak száma nagyban meghaladja a tízezret.

A self-publishing néhány év alatt mozgalommá, írói magatartásformává alakult, saját sajtóval, könyvtárnyi szakirodalommal, jelentős gazdasági befolyással. A sorra megjelenő, majd megbukó e-book üzleti konstrukciók közül azon kevés kivételek közé tartozik, amely fenntartható (biznisz értelemben) és bővülő modellt produkált. A self-publishing fogalom jól hangzó márkává vált. A független publikálás ma már brandnek számít. Néhány év alatt a self-publishing elfogadottá vált, a könyvtermés jelentős hányadát ma már a független szerzői kiadású művek adják az elektronikus könyvtárházakban. A professzionális szerzők is folyamatosan térnek át erre a konstrukcióra, hiszen így – kihagyva a közvetítő szervezeteket – a megírás tiszteletdíja a hagyományos értékesítési jutalékból a 10–15%-ról egyöntetűen 70%-ra ugrik. Az USA-ban, a legérettebb e-book piacon, 2011-ben 247 210 ISBN számot adtak ki self-publishing írásműre, 2016-ig ez a szám már 786 935 darabra emelkedett. Csak egy év alatt, tehát 2015. évről 2016. évre az emelkedés elérte a 8,3%-ot.¹³

Self-editing, könyvfelújítás, kéziratfeldolgozás e-könyvre

A self-publishing egyik leágazása az önmenedzselésű könyvfelújítás. Az alkotó ez esetben nem arra vállalkozik, hogy originális művet hozzon létre, hanem egy általa fontosnak tartott, de a könyvforgalomban már nem kapható kötetet, vagy a könyvforgalomba sosem került kéziratot e-könyvre szerkeszt. Jó példa erre a lokalitás témaköre. Hány számfűles, szétírt papírfüzet veszett el, mert nem volt kiadója az ilyen írásoknak. Nem is lehetett, hiszen nem éri meg kinyomtatni olyan anyagot, amelyre csak egy szűk környezet lehet vevő. Vagy hány emlékezés, családi krónika pusztult el költözéskor, tatarozáskor, bontáskor! Ezt se volt érdemes bolygatni; minek azért a néhány emberért, aki esetleg kezébe venné? Most más a helyzet. Az e-book világában a kiskönyv is életre kelhet, hiszen az eleve vélhetően korlátok között jelen lévő érdeklődés miatt is érdemes nyilvánosságot keresni. Hiszen kinek lehet fontos egy városnegyed, egy utca históriája? Azoknak, akik ott élnek, és számukra ez meglapozható, akár kiolvasható tartalom. Digitális útra kelhetnek a naplók, eseménytárak, visszaemlékezések. Előkerülhetnek olyan írások a könyvespolcra – persze lejárt jogúak természetesen –, amelyeket fontosnak tartanak gazdái esetleg ismét megjelentetni, akár nem teljességében, csak egy-egy kevéssé avuló részleteiben. Lehet összeállításokat szerkeszteni, tartalmi vagy témakör alapján. Minderre már van példa, elindult a könyvszeretet ilyen típusú kiélése is. A korrekt alkotói megjelölés természetesen velejárója kell legyen a könyvfelújításnak. A szerző és örökösei anyagi és kiadási igénye ugyan lejár hetven évvel a halála után, de a mű nevéhez kötődésének és szellemiségének megváltozhatatlanságához kapcsolódó joga örök.

A self-publishing – nem legfőképp mint szerzői magatartás, hanem mint szövegújjáélesztő aktivitás – megjelenik a nem kereskedelmi könyves intézmények tereiben is. Egy kanadai város, Windsor közkönyvtárába kihelyeztek egy könyvautomatát, azaz egyszerű fájlból (tehát nem speciális szoftverrel kezelt szövegből, és különösen nem tördelő programmal előkészített nyomdai nyersanyagból) teljes értékű papírkönyvet készítő berendezést. Neve: Espresso Book Machine.¹⁴ A könyvtárosok publikálták a géppel kapcsolatos megfigyeléseiket és tapasztalataikat.¹⁵ Megállapították, hogy hoztak ugyan saját műveket is az olvasók nyomtatására, de ugyanilyen, illetve nagyobb számban fordult elő, hogy feltalált szövegeket (rokonok, ismerősök műveit, már nem vásárolható könyvek digitalizált verzióit) rendeztek könyvbe. A kutatásban részt vevő szakemberek rögzítették: az új technikai eszköz nemcsak a könyvtárlátogatók számítógép idegenkedésének oldásában játszott szerepet, hanem létrejött egy váratlan fejlemény is: könyves közösségek alakultak a book-gépezet képességeinek kihasználására. Alkotó viszonyulásba kerültek a könyvtár használói a könyvvel. Olvasói művelődési kapcsolatrendszerük kibővült, kisközösségi kiadói funkciók kezdeményezésére jelentkeztek be.

Jegyzetek

1. Ted Nelson kifejezése. A fogalomról bővebben: NELSON, Ted: Hipervilág – a szellem új otthona. Forrás: <http://www.artpool.hu/hypermedia/nelson.html> [2018. január 20.]
2. COKER, Marc: Ebook publishing gets more difficult from here – Here's how to succeed. 2014. november 19. Forrás: <http://blog.smashwords.com/2014/11/ebook-publishing-gets-more-difficult.html> [2018. január 20.]
3. A forrás adatai hiányoznak 1798. január 23. Komárom.
4. VOIT Krisztina: Tevan Andor levelesládájából. Budapest, Gondolat Kiadó, 1988. 449 p.
5. Project Gutenberg Self-Publishing Press. Forrás: self.gutenberg.org
6. A Magyar Elektronikus Könyvtár nyitó oldala: www.mek.oszk.hu [2018. január 20.]
7. COLTON, Steve P.: Danceland. Forrás: <http://www.mek.oszk.hu/07300/07325/index.phtml>; PÁVEL István: Szex, szerelem és egyéb csacsкасágok. Forrás: <http://www.mek.oszk.hu/08500/08518/index.phtml> [2018. január 20.]
8. Versegly Ferenc Elektronikus Könyvtár: <http://portal.vfmk.hu/vfek>.
9. Smashwords Year in Review 2012 – The power in publishing is shifting to authors. Forrás: <http://blog.smashwords.com/2012/12/smashwords-year-in-review-2012-power-in.html> [2018. január 20.]
10. Smashwords 2017 Year in Review und 2018 Preview. Smashwords Blog, 2017. dec. 31. Forrás: <http://blog.smashwords.com/2017/12/smashwords-2017-year-in-review-and-2018.html> [2018. január 20.]
11. A Publio Kiadó kiadói oldala: www.publio.hu [2018. január 20.]
12. A Publio Kiadó könyvárúháza oldala: www.konyvaruhaz.info ; www.publioboxx.com [2018. január 20.]
13. Self-publishing in the United States 2011–2016. Print and EBook. Forrás: <http://media.bowker.com/documents/bowker-selfpublishing-report2016.pdf> [2018. január 20.]
14. Az eszközt bemutató magyar nyelvű ajánló anyag leírása szerint: Az Espresso Book Machine™ a Xerox™ teljes mértékben integrált, nagy sebességű, kompakt megoldása a tökéletes kötésű, könyvtári minőségű papírfedeles könyvek automatikus nyomtatására, kötésére és vágására – rendelés alapján, az értékesítési ponton. Amíg megiszik egy csésze kávé, könyve el is készül.
15. PERRY, Sue: How a self-publishing lab created a new literary community. = Library HI Tech News, 31. vol. 8. no. 2014. 12–14. p. <https://doi.org/10.1108/lhln-07-2014-0055> [2018. július 27.]

Kerekes Pál az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetének címzetes egyetemi docense. Több szakkönyv szerzője. Kutatási területe az e-könyv, az e-tartalom.